

Yttrande över remiss Tillväxtanalys rapport "Näringslivets klimatomställning PM2022:10"

Statens väg- och transportforskningsinstitut, VTI, har uppmanats avge yttrande över rubricerade remiss.

Regeringen har givit parallella uppdrag att ta fram underlag rörande styrmedel och åtgärder till kommande klimathandlingsplan i form av: klimatomställningen i näringslivet (Tillväxtanalys), i transportsektorn (Trafikanalys, i uppdraget ingick inte att lämna förslag inom skatteområdet), samt på lokal och regional nivå (Länsstyrelsen Uppsala). Statens väg- och transportforskningsinstitut, VTI, har uppmanats avge yttrande över remisser för dessa tre underlagsrapporter. Några av våra synpunkter är generella för klimatomställningen och de kan kort sammanfattas enligt följande:

1. Det behövs ett tydligare systemperspektiv som adresserar målkonflikter och att hänsyn tas till andra miljömål. Klimatmålen är av stor angelägenhet, men det finns risker med att ensidigt styra mot dem om det innebär svårigheter att uppnå andra hållbarhetsmål, som också är viktiga. Det vore generellt önskvärt med fördjupade analyser av både möjliga synergier och målkonflikter utifrån ett breddat perspektiv.
2. Vi efterfrågar en tydligare rangordning av förslag till styrmedel/åtgärder. Vilka åtgärder är de viktigaste att prioritera? Det går inte ur ett policyperspektiv att göra allt på en gång.
3. Kopplat till punkt 2 ovan borde en rangordning baseras på en tydlig effektkedjebedömning av mekanismen som gör att just denna åtgärd leder till en minskning av utsläppen av växthusgaser. En bedömning av storleken på utsläppsminskningen bör också kunna presenteras. Det finns uppenbara risker att styrmedel/åtgärder som inte är tydligt konkretiserade i realiteten inte leder till några betydande utsläppsminskningar och att samhället invaggas i en falsk säkerhet om att dessa åtgärder (utan omfattande anpassningar och uppoffringar) kommer att ta oss till klimatmålen.

Generella synpunkter

Relaterat till punkt 1 och 2 ovan: Enligt Naturvårdsverkets officiella statistik ansvarar industri- och transportsektorerna för ungefär en tredjedel av inrikes utsläpp av växthusgaser vilket gör dem till de enskilt mest betydelsefulla sektorerna i detta avseende. Jordbruks- och energisektorns utsläpp är ungefär hälften respektive en fjärdedel så stort. Sektorsindelningen i den aktuella remissen motsvarar i

övrigt inte enskilda poster i Naturvårdsverkets statistik alternativt är av begränsad betydelse för att uppnå de klimatpolitiska målen. VTI skulle önskat att uppdraget till Tillväxtanalys också hade förhållit sig till sektorernas betydelse i förhållande till klimatmålen.

VTI anser att rapporten "Näringslivets klimatomställning" utgör ett värdefullt vetenskapligt underbyggt underlag. Rapporten tydliggör hur den nationella klimatpolitikens förutsättningar och roll påverkas av skärpta regler och andra styrmedel på EU-nivån (bl. a. Fit for 55-paketet). VTI anser att det skulle ha varit värdefullt att inkludera även styrmedel som rör näringslivets transporter i detta uppdrag t.ex. genom krav på avstämningar mellan Tillväxtanalys och Trafikanalys uppdrag.

Övriga synpunkter på konkreta förslag

VTI uppskattar att flera av förslagen inom Markanvändning hanterar hållbarhet i en vidare mening än endast klimatomställning så som exempelvis biologisk mångfald, luftkvalitet och övergödning. Tydligast uttrycks detta i förslag 11 som rekommenderar regeringen att tillsätta en utredning om styrmedel för ett långsiktigt hållbart jordbruk som beaktar andra miljömål och samhällsmål. VTI sympatiserar även med förslag 12 om cirkulära system inom jordbrukssektorn och efterfrågar en liknande insats med fokus på transportinfrastruktur.

I samband med förslag 5 och 6 diskuteras att skogs-, åker- och betesmarkers funktion som kolsänkor inte återspeglas i marknadspriser. Ur VTI:s synvinkel är detta principiellt intressanta frågeställningar i förhållande till de stora markarealer som idag är uppbundna i transportinfrastruktur eller som tas i anspråk för biodrivmedelsproduktion.

VTI ansluter sig till förslag 17 om hur cirkulär ekonomi kan bidra till näringslivets klimatomställning. Fordonsindustrin är Sveriges största exportnäring. I användarfasen är vägfordon orsaken till nästan en tredjedel av de nationella koldioxidutsläppen. Elektrifieringen kommer innebära att dessa utsläpp delvis förflyttas till produktionsfasen. Cirkulär ekonomi baserad på en produkts klimat- och miljöeffekter i ett livscykelperspektiv borde vara ett mer framträdande verktyg i omställningen av fordonsindustrin och transportsektorn. Dessutom är åtgärder som presterar väl i förhållande till cirkulär ekonomi ofta även gynnsamma med avseende på resurseffektivitet. Cirkulär ekonomi har potential att driva omställning inom flera utpekade områden i nuvarande klimatpolitiska handlingsplan (t.ex. transporteffektivitet och energieffektiva fordon). Givet fordonsindustrins och transportsystemets betydelse för klimatomställningen tycker VTI att ett specifikt förslag med denna inriktning hade varit motiverat.

Beslut i detta ärende har tagits av generaldirektör Tomas Svensson. Föredragande har varit Tillförordnad forskningschef Peter Torstensson. I beredningen har även forskningsledare Inge Vierth, forskare Nina Svensson och forskningschef Jan-Erik Swärdh deltagit.

Tomas Svensson
Generaldirektör
Statens väg- och transportforskningsinstitut, VTI